

AN NUYTIENS^a
 YANA JASPERS^b
 JENNEKE CHRISTIAENS^c

Trajecten van uit handen gegeven jongeren in de volwassenheid

Panopticon, 36 (3), 248-265
 © 2015 Maklu | ISSN 0771-1409 | May 2015

- a Postdoctoraal onderzoekster, onderzoeksgroep Crime & Society (CRiS), Vrije Universiteit Brussel (Corresp.: An.Nuytiens@vub.ac.be).
- b Doctoranda, onderzoeksgroep Crime & Society (CRiS), Vrije Universiteit Brussel.
- c Professor, onderzoeksgroep Crime & Society (CRiS), Vrije Universiteit Brussel.

ABSTRACT

Pathways of transferred offenders into adulthood

In this article the authors discuss preliminary results of a research on 210 young offenders transferred to Adult Court in 1999, 2000 and 2001. Long-term judicial pathways of these youngsters, now aged between 29 and 39, are explored. Drawing on the criminal records and detention records of the sample, judicial pathways into adulthood are charted. The results show that the greater part of the sample is still involved in the criminal justice system. More than 50% was convicted in the past three years and almost a third of the population is imprisoned. This supports the idea that the sample consists of so-called persistent offenders. The question whether these pathways are a result of an accurate prediction of the juvenile justice system (those who are perceived as ‘incurable’ indeed *are* incurable), an iatrogenic effect of transfer, or a combination of both, will be answered in the next stage of the research.

Keywords: juvenile transfer to Adult Court, longitudinal research, delinquent and judicial pathways

Kernwoorden: uithandengeving, longitudinaal onderzoek, delinquente en justitiële trajecten

1. INLEIDING

Minderjarige delinquenten verschijnen in principe voor de jeugdrechtbank, waar ze volgens de regels van het jeugdrecht berecht worden, en ze bejegend worden met jeugdbeschermingsmaatregelen in plaats van met straffen. Het doel van een interventie van het jeugdrecht is immers te komen tot ‘heropvoeding’ van de jongere. Uitzonderlijk kan de jeugdrechter echter oordelen dat deze maatregelen niet meer geschikt zijn om de heropvoeding te realiseren. In dat geval kan voor jongeren die 16 of ouder zijn op het moment van de feiten overgegaan worden tot de uithandengeving met het oog op de berechting volgens de regels van het strafrecht (DE SMET, 2007).

Het uit handen geven van jeugddelinquenten is van oudsher een omstreden procedure, zowel in de wetenschappelijke als in de politieke wereld. Hoewel de uithandengeving sinds de invoering in de wet op de jeugdbescherming in 1965 steeds ter discussie stond, werd de regelgeving hieromtrent pas in 2006 grondig herbekeken (NUYTIENS, 2006; 2011).¹ Ook na de hervorming blijft het mechanisme controversieel. Dit heeft voornamelijk te maken met twee belangrijke punten.

¹ Voor een exhaustieve bespreking verwijzen we de lezer naar NUYTIENS (2011).

Ten eerste is de uithandengeving problematisch vanuit een kinderrechtenperspectief omdat uit handen gegeven minderjarigen als volwassenen worden berecht (COMITÉ CONTRE LA TORTURE, 2008; CHRISTIAENS & NUUYTIENS, 2009). Voor de wetswijziging van 2006 werden uit handen gegeven jongeren berecht door de correctionele rechtbank of door het Hof van Assisen. In 2006 werd in elke jeugdrechtbank een bijzondere kamer gecreëerd die de rol van de correctionele rechtbank na uithandengeving overneemt: de 'uitgebreide jeugdrechtbank'.² Wanneer het Hof van Assisen oordeelt over uit handen gegeven jongeren, dienen ook hier twee van de drie rechters een bijzondere opleiding jeugdrecht genoten te hebben. Ondanks deze wetswijziging blijft de uithandengeving in strijd met het internationale kinderrechtenkader. Het strafrecht en strafprocesrecht zijn immers ook op deze jongeren van toepassing.³

Ten tweede, uit talrijke onderzoeken (voornamelijk uit de Verenigde Staten) blijkt dat de uithandengeving een negatieve impact heeft op de verdere criminele carrière. Het merendeel van de literatuur ter zake stelt dat de uithandengeving recidive niet reduceert, dan wel integendeel. Uit handen gegeven jongeren zouden vaker, sneller en aan een hogere frequentie recidiveren dan jongeren met een gelijkaardig profiel die in het jeugdrecht worden gehouden (FAGAN, 1996; SINGER, 1996; BISHOP & FRAZIER, 2000; REDDING, 2000; HOWELL, 2003; LANZA-KADUCE *et al.*, 2005; MYERS, 2003; REDDING, 2008; JOHNSON *et al.*, 2011).⁴ Indien recidivecijfers van uit handen gegeven jongeren vergeleken worden met die van jongeren behouden in het jeugdrechtstelsel, blijkt stevast dat de uithandengeving gerelateerd is met hogere recidivecijfers en dus geen afschrikwekkend of remmend effect heeft. Uit een uitvoerige review over het effect van uithandengeving blijkt dat het doorsturen van jongeren naar het strafrechtssysteem het gewelddadige gedrag gedurende hun verdere traject verhoogt (McGOWAN *et al.*, 2007). De onderzoekers concluderen dan ook dat 'transferring juveniles to the adult justice system is counterproductive as a strategy for deterring subsequent violence.' (McGOWAN *et al.*, 2007). Het uit handen geven van jongeren naar het volwassen strafrechtssysteem versterkt de kans op recidive, ongeacht het risiconiveau van de jongere. Het Washington State Institute for Public Policy onderzocht 1300 jongeren die uit handen werden gegeven sinds 1994. De recidivecijfers van deze jongeren werden vergeleken met (statistisch gematchte) jongeren die niet werden uit handen gegeven. De recidivecijfers zijn significant hoger voor de uit handen gegeven jongeren dan voor de jongeren die in het jeugdrecht werden gehouden (DRAKE, 2013). Een aantal recente studies laten echter meer genuanceerde resultaten zien. Uit deze onderzoeken blijkt dat de groep uit handen gegeven jongeren heterogeen is, waardoor verschillende effecten van de uithandengeving mogelijk zijn. Zo zou de uithandengeving voor sommige jongeren (bijvoorbeeld voor diegenen met

² Ook in de Hoven van Beroep werd zulke bijzondere kamer ingericht. Omdat de nieuwe wet stapsgewijs werd ingevoerd, bestaan deze bijzondere kamers pas sinds oktober 2007. Deze bijzondere kamer wordt voorgezeten door drie rechters: één rechter van de correctionele rechtbank en twee rechters die de bijzondere opleiding van jeugdmagistraat hebben gevolgd. Omdat zowel de uitgebreide jeugdrechtbank als het Hof van Assisen de regels van het strafrecht toepassen op uit handen gegeven jongeren, kunnen straffen uit het strafwetboek worden opgelegd. In 2006 werd de maximumstraf op 30 jaar opsluiting gebracht (DE SMET, 2007).

³ In 2008 maakte het Committee Against Torture (CAT) van de Verenigde Naties zijn aanbevelingen over aan de Belgische overheid. In deze aanbevelingen uit het CAT zijn bezorgdheid over het feit dat de uithandengeving nog steeds bestaat in België, en dat minderjarigen bijgevolg nog altijd berecht kunnen worden als volwassenen. Het CAT stuurt dan ook aan op een afschaffing van deze procedure, en beveelt de creatie van een jeugdrecht aan dat zowel in theorie als in praktijk volledig beantwoordt aan de bepalingen van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). (www.kinderrechtencoalitie.be/uploads/documenten/CAT%20C%20BEL%20CO%202.pdf)

⁴ In alle genoemde onderzoeken gaat het om vergelijking met een controlegroep (met matching). De manier van matching verschilt echter van onderzoek tot onderzoek.

weinig of geen eerdere feiten) net een positief effect op recidive hebben (LOUGHRAN *et al.*, 2010).

Uit deze studies blijkt dus dat de uithandengeving een zeker *iatrogeen* effect⁵ heeft op het verdere delinquente traject, althans voor het grootste deel van de populatie. Ondanks twee uitgebreide studies over de uithandengeving in België (NUYTIENS *et al.*, 2005; 2006), hebben we de resultaten uit buitenlandse studies nooit kunnen bevestigen of ontkrachten. Een eerste reden was het gebrek aan een langetermijnperspectief. In de initiële studies (NUYTIENS *et al.*, 2005; 2006) werden 210 jongeren uit 5 gerechtelijke arrondissementen (Antwerpen, Bergen, Brussel, Charleroi en Mechelen) onderzocht die uit handen werden gegeven in 1999, 2000 en/of 2001. De populatie werd echter enkel op korte termijn opgevolgd.⁶ Voor een opvolgperiode van 4 à 6 jaar na de uithandengeving bleek dat minstens de helft nieuwe strafrechtelijke veroordelingen had opgelopen (NUYTIENS *et al.*, 2006). Bovendien bleek dat – ondanks het feit dat slechts 17,4% van de uithandengevingen resulteerde in een effectieve gevangenisstraf – 73,4% van de populatie reeds ten minste één keer in de gevangenis had verbleven (als beklagde, veroordeelde en/of als geïnterneerde).⁷ Hoewel de situatie er dus allesbehalve rooskleurig uitzag, bleef onduidelijk hoe het de populatie is vergaan op lange(re) termijn. Een tweede belangrijke tekortkoming van het onderzoek was de afwezigheid van een controlegroep. Het duidelijk negatieve plaatje ten spijt konden we niet nagaan of onze populatie het ‘slechter’ doet qua justitiële contacten en detentie in de volwassenheid dan een gelijkaardige groep jongeren waarvoor men niet tot een uithandengeving is overgegaan.

Om tegemoet te komen aan beide lacunes werd een vervolgonderzoek opgezet.⁸ In dit onderzoek worden de 210 jongeren uit de cohorte verder opgevolgd. Hun leeftijd schommelt momenteel (september 2014) tussen 29 en 39, met een gemiddelde leeftijd van 32. In een eerste luik van het lopend onderzoek beogen we het verdere justitiële traject te schetsen door het bestuderen van de strafbladen en detentiedossiers. In een tweede luik wensen we na te gaan welke impact de uithandengeving heeft gehad op hun traject volgens de respondenten zelf. Hiertoe zullen interviews uitgevoerd worden met een aantal betrokkenen, om hun visie te verkrijgen op hoe het is om uit handen gegeven te worden en welke impact dit volgens hen heeft gehad op hun levensverhaal en delinquente traject. Ook zal een controlegroep worden samengesteld uit jongeren voor wie een uithandengeving werd gevorderd in 1999, 2000 en/of 2001, maar waar door de jeugdrechter niet tot uithandengeving is overgegaan. Bij deze controlegroep zullen ook interviews worden uitgevoerd.

In deze bijdrage gaan we dieper in op een aantal voorlopige resultaten van dit lopende vervolgonderzoek. Om te schetsen hoe het traject van uit handen gegeven jongeren er op lange termijn uitziet, bespreken we de veroordelings- en detentietrajecten van de populatie uit het initiële onderzoek.⁹ Op die manier trachten we zicht te krijgen op recidive en

⁵ Dit concept wordt onder andere gehanteerd door GATTI *et al.* (2009). Zie ook verder.

⁶ Hoewel men zou kunnen argumenteren dat dit een behoorlijke termijn is voor recidive-onderzoek, ontbreekt een echt longitudinaal perspectief zoals bij groots opgezette follow-up studies (zie bijvoorbeeld de Edinburgh Study of Youth Transitions and Crime (ESYTC)).

⁷ Hier telden we zowel detenties als veroordeelde of geïnterneerde, maar ook als voorlopig gehechte. Zowel opsluitingen ten gevolge van de uit handen gegeven feiten als opsluitingen als gevolg van feiten gepleegd tijdens de meerderjarigheid werden meegerekend. Slechts van 3,2% van de jongeren konden we met zekerheid stellen dat ze nooit achter tralies hebben verbleven. Over de overige 23,4% konden we geen uitspraak doen omdat we niet over voldoende gegevens beschikten.

⁸ Trajecten van uithandengegeven jeugddelinquenten: een kwalitatief onderzoek naar de gevolgen van de uithandengeving op de justitiële trajecten in de jongvolwassenheid, promotor Prof. Dr. Jenneke CHRISTIAENS, copromotor Prof. Dr. Els DUMORTIER, Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (G098713N), 01/01/2013–31/12/2015.

⁹ In deze onderzoeksfase focusten we op analyses op geaggregeerd niveau. In dit artikel rapporteren we dus over deze analyses. In de latere onderzoeksfasen zullen geïndividualiseerde (traject)analyses uitgevoerd worden.

detentie in de (jong)volwassenheid. We zullen in dit artikel ook resultaten uit beide voorgaande studies (NUYTIENS *et al.*, 2005; 2006) bespreken. Het eerste onderzoek (2005) focuste voornamelijk op het jeugdbeschermingstraject en het profiel van de uit handen gegeven jongere. Het tweede onderzoek (2006) ging vooral in op de trajecten van uit handen gegeven jongeren in het strafrecht. In dit artikel bekijken we vooreerst het profiel van de uit handen gegeven jongeren. Vervolgens wordt gefocust op de veroordelings- en detentietrajecten van deze populatie.

2. HET PROFIEL VAN UIT HANDEN GEGEVEN JONGEREN

Uit onze eerste studie bleek dat, ondanks grote geografische verschillen¹⁰, er ook vele overeenkomsten waren voor wat betreft het profiel van de uit handen gegeven jongere. Zo bestond de populatie (N=210) globaal gezien hoofdzakelijk uit jongeren van niet-EU (voornamelijk Marokkaanse) origine en was slechts 16,7% van Belgische origine.¹¹ De populatie bestond hoofdzakelijk uit jongens; slechts 5,7% waren meisjes.

De schoolsituatie van de respondenten werd in het maatschappelijk onderzoek van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank doorgaans omschreven als problematisch. De meesten volgden beroepsonderwijs (64,7%), voltijds of deeltijds, maar spijbelden regelmatig (44,1%), werden van school gestuurd (44,8%), en dubbelden één of meerdere jaren (29,9%). Een groot aantal van hen stopte uiteindelijk met school maar ging niet uit werken (30,8%). Het merendeel van de onderzochte populatie woonde destijds niet meer bij beide natuurlijke ouders (60%). Doorgaans maakten ze deel uit van een groot gezin, waar er vaak sprake was van één of meerdere problemen. Zo werd in de dossiers meermaals gewag gemaakt van (een combinatie van) verschillende problematieken zoals financiële problemen (18%) alcohol- en of drugmisbruik (17,1%), agressie (24,8%) en gezondheidsklachten (26,1%). Hun persoonlijkheid werd door psychologen en/of psychiaters in het medisch-psychologisch onderzoek omschreven als immatuur en/of beïnvloedbaar (29,8%) of wantrouwig (20,4%). De jongeren zouden hun delicten vaak ontkennen, banaliseren of minimaliseren (48,7%). Er werd geregeld melding gemaakt van het ontbreken van spijt of empathie voor de slachtoffers (42,4%), en de jongeren werden als gevaarlijk en agressief omschreven (26,7%).

Drie vierde van de jongeren kwam voor het eerst in contact met de jeugdrechtbank naar aanleiding van een MOF (als misdrijf omschreven feit). Omdat bijna 30% ouder was dan 16 bij het eerste contact, legden relatief veel jongeren een kort jeugdbeschermingstraject af. Opvallend is dat 1 op 5 jongeren nooit eerder veroordeeld werd voor andere feiten dan deze waarvoor doorverwezen wordt naar het strafrecht. Jongeren die tijdens hun traject bij de jeugdrechter voor meer dan 20 feiten werden veroordeeld waren met 7,6% daarentegen in de minderheid.¹² Zowel feiten in het jeugdtraject als feiten die het voorwerp uitmaakten

¹⁰ Uit de dossierstudie bleek bijvoorbeeld dat er grote verschillen waren tussen de arrondissementen voor wat betreft o.a. de origine en het onderwijsniveau van de jongeren, en het afgelegde jeugdbeschermingstraject voor de uithandengeving (NUYTIENS *et al.*, 2005).

¹¹ Teneinde de origine (afkomst) van de jongere te bepalen, bekeken we de geboorteplaats van de ouders. Indien het geboorteland van de ouders niet overeenkwam, namen we het land van de vader als referentiepunt. Indien dit onbekend was, registreerden we de afkomst van de moeder. In het merendeel van de dossiers van allochtone jongeren bleek het om tweede generatie migranten te gaan. Door de geboorteplaats van de ouders in kaart te brengen, krijgen we een goed beeld van de afkomst van de jongere. In een aantal gevallen bleek dat (één van) de ouders in België geboren waren maar toch andere roots hadden. In het kader van methodologische eenvormigheid hebben we deze jongeren tot de categorie 'Belg' gerekend (NUYTIENS *et al.*, 2005).

¹² We tellen hier het aantal feiten waarvoor de jongere in kwestie definitief werd veroordeeld door de jeugdrechtbank, en niet het aantal vonnissen. In één vonnis kan een veroordeling geveld worden voor meerdere feiten.

van de uithandengeving bestonden voor een overgrote meerderheid uit eigendomsdelicten (respectievelijk 77,1% en 76,2%). Binnen deze categorie waren echter vooral de zware diefstallen (diefstal met geweld en/of met braak) prominent aanwezig.

Naargelang het jeugdbeschermingstraject vorderde en de uithandengeving nadert, manifesteerde zich een verzwaring van de eigendomsdelicten. De eenvoudige diefstallen namen in aandeel af, terwijl de diefstallen met braak, inklimming en valse sleutels en de andere zware diefstallen (bv. met geweld en bedreiging en/of bij nacht) toenamen. Niet-tegenstaande dit juridisch gezien eigendomsdelicten zijn, gaat het vaak om misdrijven die een grote impact kunnen hebben op de slachtoffers (bv. hold-up). Het gewelddadige aspect treedt hier met andere woorden op de voorgrond. Verder bleek uit de dossieranalyse dat de meest ernstige misdrijven zoals moord, doodslag en verkrachting erg zeldzaam waren. Toch stelden we ook hier een stijging vast naargelang het traject vorderde (zie tabel 1). Deze ernstige misdrijven maakten slechts 0,6% uit van het geheel aan gevonniste feiten tijdens het jeugdtraject (9 van de 1409 feiten). In het geheel van uit handen gegeven feiten bedroegen deze feiten 1,8% (39 van de 2125 feiten) (NUYTIENS *et al.*, 2005).

TABEL 1. GEVONNISTE ERNSTIGE FEITEN (MOORD, DOODSLAG, VERKRACHTING) DOORHEEN HET TRAJECT

	Ernstige feiten	Totaal feiten	%
Gevonnist tijdens jeugdtraject	9	1409	0,6
Gevonnist bij uithandengeving	39	2125	1,8

3. RESULTATEN

In het huidige onderzoek wordt het veroordelings- en detentietraject meer dan tien jaar na de uithandengeving in kaart gebracht. Om inzicht te krijgen in het detentietraject zochten we 204¹³ respondenten op in de databank SIDIS-Griffie. Van de jongeren die bekend waren in de databank, analyseerden we hun detentiedossier. Vervolgens werden uittreksels van de strafbladen opgevraagd bij het Centraal Strafregerregister teneinde zicht te krijgen op het veroordelingstraject.¹⁴ Vooraleer we de resultaten bespreken, staan we stil bij een aantal methodologische problemen.

3.1. Methodologische problemen

Uit de opzoekingen blijkt dat 6 respondenten zowel in SIDIS-Griffie databank als in het Centraal Strafregerregister niet traceerbaar zijn. Dit omdat hun namen onbekend zijn in het systeem of omdat een (correcte) geboortedatum ontbreekt. Problemen met traceerbaarheid kunnen te wijten zijn aan een naamsverandering¹⁵ of aan het gebruik van aliases. Verschillende respondenten zijn onder meerdere namen en geboortedata in het systeem gekend. Het is dan moeilijk om uitsluitel te krijgen of het wel om de juiste persoon gaat. Het gebruik van aliases zien we vooral terug bij enkele van de Roma-jongeren uit onze populatie, wat hen tot een quasi ongrijpbare populatie maakt voor dit onderzoek. Het gebrek aan correcte justitiële informatie maakt het onmogelijk hun verdere justitiële traject te bestuderen. We kunnen dan ook geen uitspraken doen over waar deze jongeren zijn terechtgekomen en welke impact de uithandengeving heeft gehad op hun traject.

¹³ 6 onvindbare respondenten werden geschrapt (zie verder).

¹⁴ De SIDIS-griffie databank werd in augustus 2013 geraadpleegd, de strafbladen werden in januari en februari 2014 opgevraagd.

¹⁵ Het is echter niet mogelijk om dit na te gaan.

Voor wat betreft de reconstructie van het veroordelingstraject op basis van de strafbladen, moeten we opmerken dat het correct en volledig weergeven zonder hiaten veel puzzelwerk vergt. Zelfs met alle beschikbare data is een 100% accurate weergave zo goed als onmogelijk. Dit heeft onder andere te maken met de beschikbare data. Bij de uittreksels uit het Centraal Strafregister moeten een aantal kanttekeningen worden gemaakt. Zo worden bijvoorbeeld veroordelingen tot een politiestraf na drie jaar gewist, behalve wanneer de gevolgen van het vonnis zich over meer dan drie jaar uitstrekken of wanneer het gaat om het vervallen van een rijbewijs wegens lichamelijke ongeschiktheid (art. 619 Wetboek van Strafvordering). Sommige gegevens zijn ook niet zichtbaar wanneer ze voor wetenschappelijk onderzoek worden opgevraagd, zoals veroordelingen waar amnestie voor is verleend. Kortom, de uittreksels uit het strafregister geven waarschijnlijk niet alle veroordelingen weer die van belang zijn voor dit onderzoek.

Een ander probleem is dat sommige respondenten mogelijks overleden zijn. Dit zou de resultaten kunnen vertekenen. Zo kan een blanco strafblad of de afwezigheid van detenties veroorzaakt worden door overlijden eerder dan door een niet-delinquente levensstijl. Gezien de verhoogde mortaliteit bij (ex-)delinquenten (TEPLIN, McCLELLAND, ABRAM & MILEUSNIC, 2005; NIEUWBEERTA & PIQUERO, 2008; PIQUERO *et al.*, 2011; TEPLIN *et al.*, 2014) is het relevant om overlijdens in de cohorte na te gaan. Een aanvraag om dit via het Rijksregister op te zoeken, werd ingediend.¹⁶ Ten slotte moet er op worden gewezen dat wij in dit onderzoek werken met officiële geregistreerde gegevens. Bovendien gaat het enkel om *veroordelingsgegevens*. We hebben dus enkel zicht op de feiten waarvoor men veroordeeld werd en niet op het werkelijk aantal gepleegde feiten. Bovendien hebben we ook geen zicht op zaken die op parketniveau zijn afgehandeld (zoals sepot, minnelijke schikking, etc.).

Ook bij de reconstructie van het detentietraject op basis van de informatie uit SIDIS-Griffie ondervonden we een aantal problemen. Deze administratieve databank bundelt een verscheidenheid aan informatie: het aantal detenties, de duur en plaats van detentie, de vrijlatingsdata, strafuitvoeringsmodaliteiten, enz. Aan de hand van deze gegevens kunnen we het penitentiële traject schetsen dat heeft plaatsgevonden na de uithandengeving. Echter, het is niet ondenkbaar dat respondenten in het buitenland in de gevangenis verblijven.¹⁷ Detenties in het buitenland worden, behoudens deze in PI Tilburg, niet geregistreerd in SIDIS-Griffie.

3.2. Het traject na de uithandengeving

3.2.1. Veroordelingen en detentie ten tijde van het eerste onderzoek (2005)

In het oorspronkelijke onderzoek werd het strafrechtelijk gevolg van de uithandengeving in kaart gebracht (NUYTIENS *et al.*, 2006). Voor 11,6% van alle uithandengevingen (N = 293)¹⁸ konden we met 100% zekerheid zeggen dat er geen strafrechtelijk gevolg werd gegeven aan het dossier. In een aantal gevallen werd de jongere wel veroordeeld, maar hield de veroordeling slechts een schuldigverklaring in (1,4%), zodat de jongere na het vonnis of arrest niet meer aan gerechtelijke controle onderhevig was. In andere zaken maakte het Hof van Beroep de uithandengeving ongedaan (2,7%) of werd het dossier in een latere fase afgedaan zonder gevolg (7,5%).¹⁹

¹⁶ Deze aanvraag is momenteel lopende en wordt tijdens het ter perse gaan van dit artikel behandeld.

¹⁷ Zo vernamen we uit de pers dat minstens één respondent in het buitenland in de cel zit.

¹⁸ Omdat een aantal respondenten meerdere keren werd uit handen gegeven, is het aantal respondenten (N = 210) niet gelijk aan het aantal uithandengevingen (N = 293).

¹⁹ Op parketniveau: sepot, door de onderzoeksgerechten: buiten vervolgingstelling of door de vonnisrechter: vrijspraak.

In ruim driekwart van de gevallen (75,4%) was het gevolg van de uithandengeving een veroordeling tot een straf door de strafgerichten. Van deze jongeren kreeg 53,6% een uitgestelde straf (28% gewoon uitstel en 25,6% probatie-uitstel). Slechts 17,4% werd veroordeeld tot een volledig effectieve gevangenisstraf. Wanneer een gevangenisstraf werd uitgesproken (volledig effectief, of slechts gedeeltelijk, zijnde een deel met uitstel of probatie-uitstel) was dit vaak een periode die net voldoende was om de voorlopige hechtenis te 'dekken'.²⁰ Het aandeel van de werkstraf (2%), de probatie-opschorting (1,4%) en de internering (1%) was marginaal.

TABEL 2. STRAFRECHTELIJK GEVOLG UITHANDENGEVING

	N	%
Veroordeling door strafgerecht		
Gevangenis met volledig/gedeeltelijk uitstel	82	28
Gevangenis met probatie-uitstel	75	25,6
Gevangenis effectief	51	17,4
Werkstraf	6	2
Probatie-opschorting	4	1,4
Internering	3	1
<i>Subtotaal</i>	227	75,4
Geen strafrechtelijk gevolg		
Geen gevolg (vrijspraak/buiten vervolging /geklasseerd)	22	7,5
Geen bijkomende straf wenselijk (schuldigverklaring)	4	1,4
Verbreking uithandengeving door Hof van Beroep	8	2,7
<i>Subtotaal</i>	34	11,6
Onbekend		
Onbekend: niet duidelijk	27	9,2
Naam niet bekend	7	2,4
Zaak nog hangende	4	1,4
<i>Subtotaal</i>	38	13
TOTAAL	293	100

Voor de resterende 13% van alle uithandengevingen uit onze onderzoekspopulatie was het gevolg onbekend. Dit omwille van een valse naamdracht²¹ waardoor opzoeking in het Centraal Strafregister niet mogelijk was (2,4%), of omdat de zaak nog in onderzoek was (1,4%). De hoofdreden voor het onbekend blijven van het strafrechtelijke gevolg is echter het gebrek aan informatie (9,2%). In bepaalde dossiers konden we de respectievelijke uithandengeving niet aan de respectievelijke veroordeling linken. In andere dossiers vonden we geen veroordeling terug, maar konden we niet met zekerheid zeggen of dit het gevolg was van een afhandeling op parketniveau, van een vrijspraak of van het feit dat de zaak nog hangende was.

²⁰ Uit de analyse bleek dat de voorlopige hechtenis gedekt werd bij alle effectieve gevangenisstraffen (N = 10). Voor wat betreft de gevangenisstraffen met gedeeltelijk uitstel en de gevangenisstraffen met gedeeltelijk probatie-uitstel, was dit respectievelijk 6 van de 8 en 5 van de 7.

²¹ Soms bleek achteraf dat de naam gebruikt in het jeugdrechtbankdossier een valse naam was. Dit was bv. het geval bij illegale jongeren, of Roma-jongeren. Deze jongeren beschikken niet altijd over officiële identiteitspapieren. Bijgevolg vonden we deze jongere niet terug in het centraal strafregister.

Voor wat betreft recidive²² bleek dat een groot aandeel van de uit handen gegeven jongeren minstens één andere veroordeling had opgelopen als gevolg van feiten gepleegd tijdens de meerderjarigheid. Zo bleek dat minstens 22,3% van de populatie nog vóór ze strafrechtelijk veroordeeld waren t.g.v. de uithandengeving, reeds veroordeeld was voor feiten gepleegd tijdens de meerderjarigheid. Minstens de helft van de respondenten was binnen de 4 à 6 jaar na de uithandengeving opnieuw strafrechtelijk veroordeeld (correctionele rechtbank, Hof van Beroep en/of Hof van Assisen). Voor diezelfde opvolgperiode bleek dat minstens 73,4% van de populatie minstens één keer in de gevangenis had verbleven. Dit kon zowel het gevolg zijn van een voorhechtenis²³ als van een veroordeling (voor de uit handen gegeven feiten en/of feiten gepleegd tijdens de meerderjarigheid).

3.2.2. Veroordelingen en detentie anno 2013

Veroordelingen

Om zicht te krijgen op het verdere justitiële traject analyseerden we recente uittreksels uit het Centraal Strafregister. Alle veroordelingen, zowel deze naar aanleiding van de uithandengeving als deze naar aanleiding van feiten gepleegd tijdens de meerderjarigheid, als ook veroordelingen van de politierechtbank, werden in rekening gebracht. Bij de analyse valt meteen op dat slechts 19 respondenten (9,3%) een blanco strafblad hebben. Voor 8 van deze 19 jongeren lijkt dit echter eerder twijfelachtig gezien zij een rijkelijk gevuld detentiedossier hebben met meerdere detentieperiodes. De overgrote meerderheid (90,7%) van de onderzoekspopulatie heeft dus geen blanco strafblad. Het aantal veroordelingen schommelt tussen 1 en 32, met een gemiddelde van 9. Het gros (96,2%, N = 185) werd enkel door de correctionele rechtbank veroordeeld of door zowel de correctionele rechtbank als door de politierechtbank. Slechts een kleine minderheid werd enkel door het Hof van Assisen veroordeeld (1,1%) of enkel door politierechtbank (1,1%). Verder zien we dat 1,5% veroordelingen heeft van zowel de correctionele rechtbank, de politierechtbank als het Hof van Assisen.

TABEL 3. STRAFRECHTELIJK GEVOLG VAN ALLE VEROORDELINGEN OP STRAFBLAD

	N	%
Opgelegde straffen		
Gevangenis met volledig/gedeeltelijk uitstel	169	5,81
Gevangenis met probatie-uitstel	109	3,74
Gevangenis effectief	527	18,10
Werkstraf	137	4,71
Probatie-opschorting	3	0,1
Internering	26	0,90
Boete	1361	46,75
Rijverbod	579	19,88
<i>Subtotaal</i>	2911 ²⁴	100

²² Er werd bij recidivecijfers niet gecorrigeerd voor periodes van detentie. Dit omdat het mogelijk is om nieuwe misdrijven te plegen en veroordelingen op te lopen tijdens detentie.

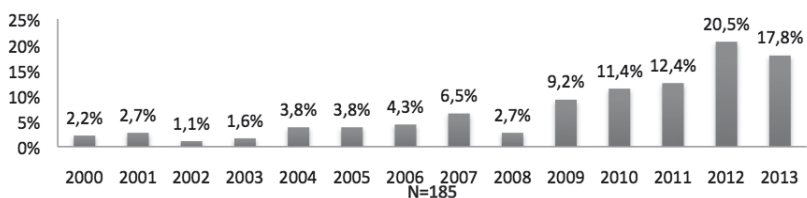
²³ Minstens 22% van de jongeren werd na de uithandengeving in voorlopige hechtenis genomen.

²⁴ Het gaat hier niet om het aantal veroordelingen maar om het aantal opgelegde straffen. Een veroordeling kan meerdere straffen inhouden.

Bij de analyse van de strafbladen werd een overzicht gemaakt van alle straffen die werden uitgesproken bij de veroordelingen die op het strafblad staan geregistreerd. Bovenstaande tabel wijst uit dat voornamelijk de boete, het rijverbod en effectieve gevangenisstraffen werden uitgesproken.

Om na te gaan of de jongeren nog recent betrokken zijn geweest bij delinquentie, bekijken we de meest recente veroordeling op het strafblad. Er verstrijkt vaak heel wat tijd tussen delict en veroordeling, maar toch geeft het een indicatie van delinquente activiteiten voor de laatste jaren. Hier dienen we in het achterhoofd te houden dat heel wat jongeren de laatste jaren in de gevangenis hebben doorgebracht, en er soms nog verblijven (zie verder). We kunnen er van uit gaan dat het uitblijven van nieuwe veroordelingen soms te maken heeft met de context van opsluiting (bv. minder gelegenheid). Echter, een nieuwe veroordeling oplopen tijdens detentie is niet onmogelijk. Gedetineerden kunnen zowel tijdens uitgangsmomenten als binnen de gevangenisstraffen strafbare feiten plegen.

FIGUUR 1. JAARTAL LAATSTE VEROORDELING OP STRAFBLAD²⁵

Uit figuur 1 blijkt dat de helft van de populatie (50,7%) nog veroordeeld werd de laatste drie jaren (2011 of later). De andere helft van de populatie liet de afgelopen drie jaren geen veroordelingen meer optekenen. Gezien de achterstand van het invoeren van veroordelingen in het Centraal Strafregister (NUYTIENS *et al.*, 2006), is het mogelijk dat de resultaten hier lichtjes vertekend zijn. Slechts een kleine minderheid liep zijn laatste veroordeling op rond 2000, 2001 en 2002, zijnde de periode rond of vlak na de uithandengeving. Dit zou kunnen wijzen op een stopzetting van het (althans officiële) delinquente traject.

TABEL 4. GEPLEEGDE FEIT VAN LAATSTE VEROORDELING

	N	%
Diefstal	71	38,4
Verkeer	56	30,3
Drugs	18	9,7
Opzettelijke slagen en verwondingen	12	6,5
Verkrachting	8	4,3
Weerspannigheid	6	3,2
Afpersing	4	2,2
Wapens	4	2,2
Moord/doodslag	4	2,2
Bendevorming	2	1,1
TOTAAL	185²⁶	100

²⁵ N is hier niet 204 omdat de 19 respondenten met blanco strafblad niet werden opgenomen.

²⁶ N is hier niet 204 omdat de 19 respondenten met blanco strafblad niet werden opgenomen.

Als we alle feiten waarvoor de jongeren hun laatste veroordeling opliepen, samentellen, dan zien we dat twee categorieën prominent aanwezig zijn, namelijk diefstal (38,4%) en verkeersovertredingen (30,3%). Druggerelateerde feiten staan op de derde plaats met 9,7%. De meest courante feiten in de verkeersoverredingen zijn: rijden onder de invloed van drugs of alcohol, rijden zonder geldig of met vervallen rijbewijs, rijden zonder verzekering of het ontbreken van een technische keuring. In de minderheid van de gevallen gaat het om vluchtmisdrijf. Verder zien we nog opzettelijke slagen en verwondingen (6,5%), verkrachting (4,3%) en weerspanning (3,2%). De minst voorkomende feiten zijn afpersing (2,2%), verboden wapendracht (2,2%), doodslag en moord (2,2%) en bendevoorming (1,1%).

Om een vergelijking te maken met de feiten waarvoor uit handen gegeven werd, laten we de verkeersmisdrijven weg. Dan blijkt dat 55% van de feiten diefstal betreft. Deze categorie bestaat voornamelijk uit diefstallen met geweld en diefstallen met braak. Een deel van de recente feiten is dus gelijkaardig aan de feiten waarvoor onze onderzoekspopulatie uit handen werd gegeven. Kijken we, opnieuw de verkeersmisdrijven buiten beschouwing gelaten, enkel naar de meest ernstige delicten zoals verkrachting, moord en doodslag, dan blijkt dat dit 9,3% bedraagt van alle feiten (N = 12). De onderzochte populatie lijkt zich dus doorgaans te 'specialiseren' in zware vermogensfeiten, eerder dan dat er zich een verergering van de ernst van de gepleegde feiten voordoet naargelang het traject vordert ('escalatie').

Detenties

De analyse van de gegevens uit SIDIS-Griffie toont aan dat het overgrote deel van de populatie een uitgebreid penitentiair traject heeft afgelegd na de uithandengeving. Slechts 7,8% (N = 16) heeft nooit (in België) in de gevangenis gezeten.

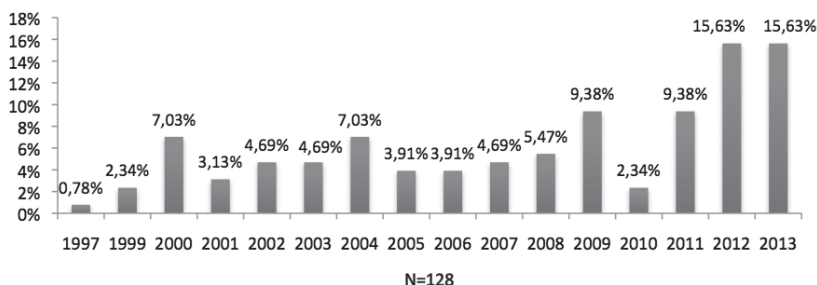
Ruimschoots tien jaar na de uithandengeving hebben meer dan 9 van de 10 respondenten al minstens één keer in de gevangenis gezeten.²⁷ Dit is bijna een vijfde meer dan ten tijde van de vorige meting (73,4%). Op het moment van de raadpleging van de detentiedatabank zat 29,4% van de onderzochte populatie in de gevangenis.²⁸ Wanneer we de personen zonder detentiedossier en de personen die in de gevangenis verblijven buiten beschouwing laten, blijkt dat 40,6% de afgelopen drie jaar werd vrijgelaten.²⁹ Het grootste deel van de populatie dat niet gedetineerd was tijdens het meetmoment heeft recentelijk een gevangenisstraf ondergaan.

²⁷ Ook hier telden we opnieuw zowel detenties als veroordeelde of geïnterneerde, maar ook als voorlopig gehechte. Zowel opsluitingen ten gevolge van de uit handen gegeven feiten als opsluitingen als gevolg van feiten gepleegd tijdens de meerderjarigheid werden meegerekend.

²⁸ De SIDIS-Griffie databank werd in augustus 2013 geraadpleegd.

²⁹ Twee van deze respondenten zijn echter via ontsnapping vrijgekomen. Merk op dat één jongere werd vrijgelaten in 1997. Het feit dat zijn (eerste en tevens laatste) korte detentieperiode (twee weken) beëindigd wordt ruimschoots voor zijn uithandengeving in 2000 heeft te maken met het feit dat deze jongere pas op 19-jarige leeftijd werd uit handen gegeven.

FIGUUR 2. JAARTALLEN VRIJLATINGSDATUM LAATSTE DETENTIEPERIODE³⁰

De meerderheid (86,7%) van de onderzoekspopulatie zat sinds het bereiken van de volwassen leeftijd meermaals in de gevangenis. Het aantal detentieperiodes loopt op tot 14. Meer dan de helft van de populatie (56,3%) heeft tussen drie en zes detentieperiodes achter de rug. Het is belangrijk er op te wijzen dat het aantal detenties niet veel over detentieduur zegt. Zo kan men met één lange detentie tot een langere detentieduur komen dan met vijf korte opsluitingen. Om een inschatting te maken van de detentieduur hebben we berekend hoeveel tijd onze respondenten van hun volwassenheid tot nu toe in de gevangenis hebben doorgebracht. Hiertoe berekenden we het percentage tijd dat ze van hun volwassenheid (vanaf hun 18^e verjaardag tot augustus 2013) achter tralies hebben doorgebracht. We telden de tijd op dat een respondent in de databank geregistreerd was als gedetineerde. Dit houdt naast verblijven in de gevangenis ook periodes van elektronisch toezicht in.³¹

TABEL 4. PERCENTAGE VOLWASSENHEID ACHTER TRALIES

	N	%
0-10	67	32,8%
>10-20	17	8,3%
>20-30	15	7,4%
>30-40	18	8,8%
>40-50	10	4,9%
>50-60	19	9,3%
>60-70	17	8,3%
>70-80	15	7,4%
>80-90	9	4,4%
>90-100	17	8,3%
TOTAAL	204	100

Terwijl één op drie slechts 0 tot 10% van de volwassenheid doorbracht in detentie, is er ook een aanzienlijke groep die meer dan de helft van hun volwassenheid tot nu toe in gevan-

³⁰ Analooq aan de werkwijze in de databank SIDIS-Griffie, tellen we de 'detentieperiodes'. Dit gaat om een verblijf in de gevangenis, in het kader van de voorlopige hechtenis of in het kader van een definitieve veroordeling of internering. Tijdens één detentieperiode kan de detentiestatus wijzigen, bv. van voorlopig gehechte naar veroordeelde.

³¹ Strafonderbrekingen (bv. in afwachting van elektronisch toezicht) werden niet meegerekend, gezien men niet als 'gedetineerde' wordt beschouwd in de databank.

genschap heeft doorgebracht (37,7%). Voor bijna 13% van de populatie (N=26) is dat zelfs 80% of meer. Bij deze laatste groep zien we vooral erg zware gevangenisstraffen (meer dan 15 jaar) die werden opgelegd rond de periode van uithandengeving (als gevolg van de uithandengeving of door feiten gepleegd kort volgend op de uithandengeving), of een aansluiting van meerdere lange (meer dan 7 tot 10 jaar) gevangenisstraffen (met eventueel zeer korte periodes uit de gevangenis).

Wanneer we kijken naar de duur van de effectieve gevangenisstraffen opgelegd als gevolg van de feiten waarvoor werd uit handen gegeven, dan zien we dat dit voornamelijk om (zeer) korte straffen gaat (NUYTIENS *et al.*, 2006).³² Dit kan dus zeker niet het hoge percentage volwassenheid achter tralies verklaren.

4. DISCUSSIE EN CONCLUSIE

4.1. Een accurate voorspelling of een iatrogeen effect?

Uit onze eerste resultaten kunnen we afleiden dat voor het merendeel van de onderzoekspopulatie het gerechtelijke traject na de uithandengeving niet ten einde komt. Een groot deel van hen draait nog steeds mee in het gerechtelijke systeem. Ruim de helft van de populatie werd de afgelopen drie jaren opnieuw veroordeeld. Bijkomend verblijft een groot deel momenteel nog in de gevangenis, of heeft die recent verlaten. Als we in rekening brengen dat het aantal veroordelingen mogelijks wordt vertekend door vroegtijdig overlijden, dark number en detentie, dan wijzen de resultaten er sterk op dat we te maken hebben met een groep jeugddelinquenten die doorgroeien naar volwassen delinquenten, de zogenaamde 'persistente' delinquenten (zie bv. MOFFITT, 1993).

De vraag is natuurlijk of deze resultaten aantonen dat het jeugdrechtsysteem de zogenaamde 'onverbeterlijken', diegenen waarvoor de uithandengeving destijds werd ingevoerd (zie Lox, 1966)³³, heeft kunnen identificeren tijdens het jeugdtraject. Men zou kunnen argumenteren dat de jeugdrechter deze jongeren 'terecht' uit het jeugdrecht heeft gehaald omdat voorspeld werd op basis van een aantal kenmerken, dat ze hun traject in de volwassenheid zouden verderzetten. Meer en meer wordt echter aangenomen dat het voorspellen van delinquente trajecten louter op basis van (risico)factoren uit de kindertijd quasi onmogelijk en dus ook niet aangewezen is (zie bv. BERSANI, NIEUWBEERTA & LAUB, 2009; LAUB & SAMPSON, 2003; NIEUWBEERTA & BLOKLAND, 2006). Recente kwalitatieve studies tonen bijvoorbeeld aan dat ook factoren uit de (jong)volwassenheid belangrijk zijn voor het al dan niet verderzetten van het delinquente traject (NUYTIENS & CHRISTIAENS, 2015; VAN DER GEEST *et al.*, 2013). Uit onze resultaten blijkt inderdaad dat niet alle jongeren uit de populatie zijn doorgegroeid, wat zou betekenen dat voor hen een verkeerde voorspelling werd gemaakt. Zo is het bijvoorbeeld opvallend dat 16 respondenten nog nooit in de gevangenis hebben gezeten, noch in het kader van de uithandengeving, noch tijdens de volwassenheid. Van deze 16 jongeren hebben er 7 een blanco strafblad. Ook bij de 9 meisjes in de populatie zien we dat er 4 geen strafblad hebben, en dat er 5 nooit in de gevangenis hebben verbleven. De 4 vrouwen met een detentiedossier zaten voornamelijk zeer korte periodes in de gevangenis tijdens hun minderjarigheid (in het kader van een

³² Zo blijkt dat 38,5% van de effectieve gevangenisstraffen maximum 1 jaar bedraagt. Straffen tussen 1 en 2 jaar bedragen 3,8% en straffen tussen 2 en 3 jaar bedragen 15,4%. Dit wil zeggen dat 57,7% van de straffen de termijn van 3 jaar niet overschrijdt. Straffen langer dan 5 jaar vinden we in 19,2% van de gevallen.

³³ De wetgever heeft de uithandengeving in 1965 ingevoerd voor jongeren *qui sont déjà figés dans des attitudes particulièrement anti-sociales* (Lox, 1966 : 179).

voorlopige hechtenis of in het kader van het toenmalige artikel 53³⁴). Dit betekent dat er uitzonderingen zijn op deze negatieve spiraal, en dat bij een aantal subgroepen in de populatie er een einde lijkt te komen aan de justitiële contacten.

Het is ook mogelijk dat de resultaten wijzen op een iatrogene effect van de uithandengeving. Het in contact komen met het jeugdrecht kan immers een algemeen negatieve impact hebben op het verder justitiële traject (NUYTIENS & GELUYCKENS, 2015). Dit negatieve effect wordt erger naarmate de graad en de ernst van de interventie van het jeugdrecht toenemen (GATTI *et al.*, 2009). De vroege interventies van het jeugdrecht vergroten aanzienlijk de kans tot betrokkenheid in het strafrechtelijk systeem als volwassene (GATTI *et al.*, 2009). Hoe meer en hoe dieper een jongere in het jeugdrechtsysteem verzeild geraakt, hoe groter de kans op veelvuldige contacten met het justitiële apparaat in de volwassenheid, en hoe kleiner de kans op desistance (McARA & McVIE, 2007; 2014). Uit internationale studies die vergelijkingen maken op basis van controlegroepen met matching blijkt dat jongens die in de gevangenis terecht kwamen tijdens hun jeugd een grotere kans hebben om delicten te blijven plegen in de volwassenheid in vergelijking met diegenen die niet in de gevangenis waren beland (TRACY & KEMPF-LEONARD, 1996). Het zeer zwaar bestraffen van jongeren zou leiden tot volharding of zelfs verergering van toekomstig crimineel gedrag (HUIZINGA *et al.*, 2003). Uit handen gegeven jongeren zouden niet alleen meer gearresteerd worden voor nieuwe feiten, ze hebben ook een grotere waarschijnlijkheid om gearresteerd te worden voor gewelddadige feiten (LANZA-KADUCE *et al.*, 2005). Deze trend wordt bevestigd in ons onderzoek, waar het meest voorkomende feit van de recentste veroordeling diefstal met geweld was. In de literatuur wordt dit iatrogene effect verklaard door de aard van het strafrecht, dat in tegenstelling tot het jeugdrecht veel minder gericht is op hulpverlening, heropvoeding en rehabilitatie (BISHOP *et al.*, 2000; LANE *et al.*, 2002). Een andere mogelijke verklaring wordt bij de labelingtheorie gezocht. Zo zou het stigma van de uithandengeving en andere negatieve effecten van het labelen van jongeren als ‘onverbeterlijken’ aan de basis liggen van dit iatrogene effect (REDDING & FULLER, 2004).

Omdat momenteel nog geen vergelijking gemaakt werd met een controlegroep kunnen we geen uitspraken doen over de impact van de uithandengeving in onze populatie. Het is met andere woorden in deze fase van ons onderzoek niet mogelijk om conclusies te trekken over de vraag of de verderzetting van het delinquente traject te wijten is aan een iatrogene effect of daarentegen louter het gevolg is van een adequate voorspelling door het jeugdrechtsysteem. Ook de vraag waarom bepaalde jongeren van de ‘strafrechtelijke radar’ verdwijnen, en of dit effectief een gevolg is van het stopzetten van delinquent gedrag, kan momenteel niet beantwoord worden.

Ondanks de beperkingen in deze fase van het onderzoek, hebben we met de voorlopige resultaten toch al inzicht in hoe het veroordelings- en detentietraject van uit handen gegeven jongeren in de volwassenheid verloopt. Inzicht in *waarom* dit op een bepaalde manier verloopt, zullen we pas verkrijgen na het afronden van de volgende onderzoeksfasen. Ten eerste zullen we de resultaten vergelijken met de veroordelings- en detentietrajecten van jongeren met een vergelijkbaar profiel die in het jeugdrechtsysteem werden gehouden (controlegroep). Er wordt getracht zo veel mogelijk kenmerken constant te houden. Uit onze eerste contacten met de bevoegde instanties blijkt dat het een ware uitdaging zal worden om deze groep samen te stellen gezien de verstreken tijd en de staat van de archieven. Ten tweede zullen we interviews afnemen van jongeren uit onze populatie (zowel diegenen die nog in het justitiële systeem meedraaien, als diegenen

³⁴ Krachtens artikel 53 kon de jeugdrechter de minderjarige voor maximum 15 dagen in een huis van arrest laten opsluiten.

die van de ‘strafrechtelijke radar’ verdwenen zijn), en van jongeren uit de controlegroep. Pas wanneer we de trajecten en het interviewmateriaal van deze drie groepen vergelijken, zullen we meer inzicht verwerven in de impact van de uithandengeving op het verdere delinquente traject.

4.2. De toekomst van de uithandengeving

Onze onderzoekspopulatie werd uit handen gegeven onder het oude systeem. Ondertussen (in 2006) is het wettelijk kader gewijzigd. Ondanks deze veranderingen blijft de achterliggende idee van de uithandengeving echter ongewijzigd: wanneer het jeugdrechtstelsel niet meer adequaat wordt geacht, word je eruit gehaald. Ook lijkt de wetswijziging vooralsnog weinig impact te hebben op het profiel van de uit handen gegeven jongere. Zo wijzen resultaten van twee recente studies naar uit handen gegeven jongeren in Brussel na 2006 er op dat hun profiel, qua feiten en andere kenmerken, onveranderd is gebleven (DÉLÉGUÉ GÉNÉRAL DE LA COMMUNAUTÉ FRANÇAISE AUX DROITS DE L’ENFANT, 2012).³⁵ Als gevolg van de zesde staats-hervorming worden de gemeenschappen autonoom bevoegd voor het materiële jeugdrecht. Dit wil zeggen dat de gemeenschappen de bevoegdheid hebben om een eigen visie te ontwikkelen ten aanzien van het beleid m.b.t. minderjarige delinquenten, en dus ook inzake de uithandengeving (PUT & HESPEL, 2014).

De keuze voor het al dan niet behouden van de uithandengeving is in eerste instantie een principiële en politieke kwestie, waar het belang van kinderrechten wordt afgewogen tegen de noodzaak van een bepaalde aanpak van ernstige jeugddelinquenten. Momenteel ziet het er naar uit dat de uithandengeving behouden zal blijven (PUT & HESPEL, 2014). Omdat ons onderzoek uitwijst dat het traject van uit handen gegeven jongeren problematisch verloopt na de uithandengeving, rijst de belangrijke vraag hoe dit traject positief kan omgebogen worden of hoe de negatieve gevolgen van de uithandengeving beperkt kunnen worden. Een belangrijk pijnpunt blijft dat er voor uit handen gegeven jongeren weinig specifieke projecten voorzien zijn. Uit onze eerdere studie bleek al dat er amper aandacht werd besteed aan deze populatie eens ze in het strafrechtstelsel en in de strafuitvoering terecht kwamen. De strafuitvoering, zowel ambulante als residentiële, bleek weinig aangepast aan deze jongeren. Vooral jongeren die in de gevangenis terecht kwamen, gingen op in de massa zonder enige extra begeleiding (NUYTIENS *et al.*, 2006). Vóór de wetswijziging kwamen uit handen gegeven jongeren die na de beslissing tot uithandengeving in voorhechtenis werden genomen, of veroordeeld werden tot een gevangenisstraf, terecht in de gevangenis. Hoewel de scheiding van minderjarigen en volwassenen verplicht is krachtens het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, bleek dat uit handen gegeven jongeren in de praktijk niet afgeschermd werden van andere gedetineerden (NUYTIENS *et al.*, 2006). Sinds 2006 is het niet meer mogelijk om minderjarigen in de gevangenis op te sluiten en wordt zowel de voorlopige hechtenis als de gevangenisstraf uitgevoerd in de jeugdgevangenis.³⁶ Een uitzondering kan gemaakt worden voor jongeren die het leven in het centrum ernstig verstoren of de integriteit van andere jongeren of het personeel in gevaar brengen. Ook wanneer er geen plaats

³⁵ Ook voorlopige resultaten uit een lopend onderzoek naar de uithandengeving (en zijn gevolgen) in het gerechtelijke arrondissement Brussel (N.I.C.C. en VUB) wijzen in die richting (Detry, 2015).

³⁶ Nederlandstalige uit handen gegeven jongens komen terecht in de jeugdgevangenis van Tongeren, terwijl Franstalige jongeren in de jeugdgevangenis van Saint-Hubert worden opgevangen. Als gevolg van de zesde staats-hervorming, werden deze federale instellingen (net zoals De Grubbe te Everberg) op 1 januari 2015 overgedragen aan de Gemeenschappen.

meer is in de jeugdgevangenis kunnen jongeren overgebracht worden naar de gevangenis (NUYTIENS, 2011).³⁷

Hoewel de oprichting van aparte instellingen voor uit handen gegeven jongeren als positief kan worden beschouwd, moeten we toch een aantal vragen opwerpen. Ten eerste blijft de vraag of zulke instellingen geen aanzuigende werking hebben (CHRISTIAENS & NUYTIENS, 2009). Daar waar de effectieve gevangenisstraf relatief weinig werd uitgesproken ten tijde van ons onderzoek, bestaat het gevaar dat ten gevolge van het wegvallen van bepaalde ethische argumenten, de uitgebreide jeugdrechtbank sneller tot een vrijheidsberoving zal overgaan (VAN DIJK *et al.*, 2005). Uit voorlopige resultaten van het gezamenlijke onderzoek van het N.I.C.C. en de VUB naar de uithandengeving in Brussel, blijkt dit echter niet het geval te zijn. Heden betreft 13,5% van de opgelegde straffen door de uitgebreide jeugdrechtbank in Brussel een effectieve gevangenisstraf (DETRY, 2015). Wanneer we dit vergelijken met de cijfers van ons eerste onderzoek (16,3%), dan blijkt er in plaats van de gevreesde stijging eerder sprake te zijn van een daling.

Ten tweede is er de belangrijke vraag hoe uit handen gegeven jongeren omkaderd dienen te worden in deze instellingen. De jeugdgevangenis van Tongeren is operationeel sinds 2009, en kwam kort daarna in opspraak omdat de *infrastructuur* mensonwaardig zou zijn. Bovendien zou er te weinig educatieve omkadering zijn. België werd hiervoor ook op de vingers getikt door het VN Comité voor de Rechten van het Kind.³⁸ Door de communautarisering is Tongeren vanaf 1 januari 2015 een Vlaamse instelling (PUT & HESPEL, 2014) en is op dit moment reeds veel personeel afgevoerd. Door dit personeelsgebrek werden de weinige educatieve activiteiten sterk teruggeschroefd.³⁹

Gezien het feit dat een groot deel van de uit handen gegeven jongeren doorgroeit als volwassen delinquent, lijkt een intensieve begeleiding met het oog op een effectieve re-integratie essentieel. Het uitbouwen van specifieke nazorgprojecten die inspelen op contextfactoren (bv. onderwijs, huisvesting, ...) is wenselijk, precies omdat dit vaak belangrijker is dan wat er tijdens de opsluiting gebeurt (VAN DER GEEST *et al.*, 2013). Goed geïmplementeerde nazorg bestaande uit individuele begeleiding en groepstherapie blijkt een gunstig effect hebben op recidivecijfers (James *et al.*, 2013). Het is precies door te investeren in dit traject, door middel van intensieve rehabilitatieve omkadering dat de negatieve impact kan worden omgebogen.

REFERENTIES

- BERSANI, B.E., NIEUWBEERTA, P. & LAUB, J.H. (2009). Predicting Trajectories of Offending over the Life Course: Findings from a Dutch Conviction Cohort. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 46(4), 468-494.
- BISHOP, D. & FRAZIER, C.E. (2000). Consequences of transfer. In J. FAGAN & F. ZIMRING (eds.), *The changing borders of juvenile justice: Transfer of adolescents to the criminal court*. Chicago, IL: University of Chicago Press, 13-43.

³⁷ Problematisch is dat voor uit handen gegeven meisjes geen aparte instelling voorzien is. Zij komen in de praktijk nog steeds terecht in de gevangenis. Uit lopend onderzoek van het N.I.C.C. en de VUB over de praktijk van uithandengeving in Brussel blijkt dat ook minderjarige jongens, nu bijna 10 jaar na de wetswijziging, nog steeds vaak in de gevangenis terecht komen, ook al is niet voldaan aan de uitzonderingscriteria (DETRY, 2015).

³⁸ http://www.kinderrechten.be/IUSR/documents/volwassenen/Dossier_detentie/Opiniestuk_tongeren_08_09_2010.pdf

³⁹ Aan de Waalse kant zien we dezelfde problemen. In afwachting van de omvorming van Saint Hubert naar een IPPJ werden alle (pedagogische en educatieve) projecten stopgezet (JASPART, 2014).

- CHRISTIAENS, J. & NUUYTIENS, A. (2009). Transfer of Juvenile Offenders to Adult Court in Belgium: Critical Reflections on the Reform of a Moderate Practice. *Youth Justice*, 9(2), 131-142.
- COMITÉ CONTRE LA TORTURE (2008). *Examen des rapports présentés par les états parties en application de l'article 19 de la convention*. Genève.
- DÉLÉGUÉ GÉNÉRAL DE LA COMMUNAUTÉ FRANÇAISE AUX DROITS DE L'ENFANT (2012). *Quel avenir pour les jeunes dessaisis?* Brussel.
- DE SMET, B. (2007). *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*. Antwerpen: Intersentia.
- DETRY, I. (2015). *De uithandengeving (en zijn gevolgen) in het gerechtelijk arrondissement Brussel*. N.I.C.C. en onderzoeksgroep CRiS (VUB): ongepubliceerd document.
- DRAKE, E. (2013). *The effectiveness of declining juvenile court jurisdiction of youthful offenders*. Olympia: Washington State Institute for Public Policy.
- ENTORF, H. (2012). Expected recidivism among young offenders: Comparing specific deterrence under juvenile and adult criminal law. *Eur. J. Polit. Econ.*, 28(4), 414-429.
- FAGAN, J. (1996). The Comparative Advantage of Juvenile Versus Criminal Court Sanctions on Recidivism among Adolescent Felony Offenders. *Law and Policy*, 18(1-2), 77-114.
- GATTI, U., TREMBLAY, R.E. & VITARO, F. (2009). Iatrogenic effect of juvenile justice. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(8), 991-998.
- HOWELL, J.C. (2003). *Preventing & Reducing Juvenile Delinquency. A Comprehensive Framework*. Londen: Sage Publications.
- HUIZINGA, D., SCHUMANN, K., EHRET, B. & ELLIOT, A. (2003). *The effects of Juvenile Justice Processing on Subsequent Delinquent and Criminal Behaviour: A Cross-National Study*. Washington, DC: Final Report to the National Institute of Justice.
- JAMES, C., STAMS, G.J.J.M., ASSCHER, J.J., DE ROO, A.K. & VAN DER LAAN, P.H. (2013). Aftercare programs for reducing recidivism among juvenile and young adult offenders: A meta-analytic review. *Clin. Psychol. Rev.*, 33(2), 263-274.
- JASPART, A. (2014). La carcéralisation de l'enfermement des mineurs en Belgique. *Déviance et Société*, (2), 181.
- JOHNSON, K., LANZA-KADUCE, L. & WOOLARD, J. (2011). Disregarding Graduated Treatment: Why Transfer Aggravates Recidivism. *Crime & Delinquency*, 57 (5), 756-777.
- LANE, J., LANZA-KADUCE, L., FRAZIER, C.E. & BISHOP, D.M. (2002). Adult versus juvenile sanctions: Voices of incarcerated youths. *Crime & Delinquency*, 48(3), 431-455.
- LANZA-KADUCE, L., LANE, J., BISHOP, D. & FRAZIER, C. (2005). Juvenile offenders and adult felony recidivism: the impact of transfer. *Journal of Crime and Justice*, 28(1), 59-77.
- LAUB, J.H. & SAMPSON, R.J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: delinquent boys to age 70*. Massachusetts: Harvard University Press.
- LOUGHRAN, T.A., MULVEY, E.P., SCHUBERT, C.A., CHASSIN, L.A., STEINBERG, L., PIQUERO, A.R., ... LOSOYA, S. (2010). Differential Effects of Adult Court Transfer on Juvenile Offender Recidivism. *Law Hum. Behav.*, 34(6), 476-488.
- LOX, F. (1966). Les mesures à l'égard des mineurs. *Annales de Droit*, 37(1), 165-197.
- McARA, L. & McVIE, S. (2007). Youth Justice?: The Impact of System Contact on Patterns of Desistance from Offending. *European Journal of Criminology*, 4(3), 315-345.
- McARA, L. & McVIE, S. (2014). *Challenging theories of desistance: New findings from the Edinburgh Study of Youth Transitions and Crime*. Paper presented at the Conference of European Society of Criminology, Prague.
- McGOWAN, A., HAHN, R., LIBERMAN, A., CROSBY, A., FULLILOVE, M., JOHNSON, R. & STONE, G. (2007). Effects on Violence of Laws and Policies Facilitating the Transfer of Juveniles from the Juvenile Justice System to the Adult Justice System: A Systematic Review. *American Journal of Preventive Medicine*, 32(4, Supplement), 7-28.

- MOFFITT, T.E. (1993). Adolescence-limited and life-course persisting antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701.
- MYERS, D.L. (2003). The recidivism of violent youths in juvenile and adult court: A consideration of selection bias. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 1(1), 79-101.
- NIEUWBEERTA, P. & BLOKLAND, A. (2006). Voorspellen van criminele carrières is moeilijk. Zeker waar het de verre toekomst betreft. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48(4), 361-377.
- NIEUWBEERTA, P. & PIQUERO, A.R. (2008). Mortality Rates and Causes of Death of Convicted Dutch Criminals 25 Years Later. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 45(3), 256-286.
- NUYTIENS, A., CHRISTIAENS, J. & ELIAERTS, C. (2005). *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving*. Gent: Academia Press.
- NUYTIENS, A., CHRISTIAENS, J., ELIAERTS, C. & BROLET, C. (2006). *Trajecten van uithanden gegeven jongeren in het strafrecht. Ernstige jeugddelinquenten gestraft – deel 2*. Gent: Academia Press.
- NUYTIENS, A. (2006). Rien ne va plus! Een kritische reflectie op de onverwachte (en ondoor-dachte?) facelift van de uithandengeving. *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, 4, 281-290.
- NUYTIENS, A. (2011). De uithandengeving van jeugddelinquenten: nieuwe wettelijke bepalingen en mogelijke implicaties voor de praktijk. *Handboek Politiediensten, deel Veiligheidsbeleid – Oplossingen*, 98(265), 1-18.
- NUYTIENS, A. & CHRISTIAENS, J. (2015). 'It all has to do with men.' How abusive romantic relationships impact on female pathways to prison. In C. KRUTTSCHNITT & C. BUIJVELD (eds.). *Lives of Incarcerated Women: An International Perspective (in press)*. Londen: Routledge.
- NUYTIENS, A. & CHRISTIAENS, J. (2015). 'It all has to do with men.' How abusive romantic relationships impact on female pathways to prison. In C. KRUTTSCHNITT & C. BUIJVELD (eds.), *Lives of Incarcerated Women: An International Perspective (in press)*. London: Routledge.
- PIQUERO, A.R., FARRINGTON, D.P., SHEPHERD, J.P. & AUTY, K. (2011). Offending and Early Death in the Cambridge Study in Delinquent Development. *Justice Quarterly*, 31(3), 445-472.
- PUT, J. & HESPEL, S. (2014). Het jeugdbeschermingsrecht en de zesde staatshervorming. *Panopticon*, 35(5), 463-467.
- REDDING, R.E. (2000). *Recidivism rates in juvenile versus criminal court. Juvenile Justice Fact Sheet*. Charlottesville: University of Virginia, Institute of Law, Psychiatry and Public Policy.
- REDDING, R.E. & FULLER, E.J. (2004). What do juvenile offenders know about being tried as adults? Implications for deterrence. *Juv. Fam. Court J.*, 55(3), 35-44.
- REDDING, R.E. (2008). Juvenile Transfer Laws: An Effective Deterrent to Delinquency? *Office of Justice Programs*: U.S. Department of Justice.
- SINGER, S. (1996). *Decriminalizing Delinquency: Violent Juvenile Crime and Juvenile Justice Reform*. New York: Cambridge University Press.
- TEPLIN, L., JAKUBOWSKI, J., ABRAM, K., OLSON, N., STOKES, M. & WELTY, L. (2014). Firearm Homicide and Other Causes of Death in Delinquents: A 16-Year Prospective Study. *Pediatrics*, 134(1), 63-73.
- TEPLIN, L.A., MCCLELLAND, G.M., ABRAM, K.M. & MILEUSNIC, D. (2005). Early Violent Death Among Delinquent Youth: A Prospective Longitudinal Study. *Pediatrics*, 115(6), 1586-1593.
- TRACY, P.E. & KEMPF-LEONARD, K. (1996). *Continuity and discontinuity in criminal careers*. New York: Plenum.

- VAN DER GEEST, V., BIJVELD, C. & VERBRUGGEN, J. (2013). *Vallen en opstaan. Mannen en vrouwen 17 jaar na vertrek uit een justitiële jeugdinrichting*. Amsterdam: VU en NSCR.
- VAN DIJK, C., NUYTIENS, A. & ELAERTS, C. (2005). The Referral of Juvenile Offenders to Adult Court in Belgium: Theory and Practice. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 44(2), 151-156.